

สาระสำคัญ ศาลอาญาระหว่าง ประเทศ

ผ.ศ. วิชัย ศรีรัตน์

สาขาวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ศาลอาญาระหว่างประเทศ กับ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

- ◎ ศาลอาญาระหว่างประเทศ ตั้งขึ้น
- ◎ มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2002 ปัจจุบันมี /- รัฐเป็นภาคี
 - เพื่อพิจารณาคดีลงโทษบุคคลธรรมดา
 - ที่กระทำความผิดในอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด ตามที่ธรรมนูญกรุงโรม กำหนดไว้ มี 4 ฐานความผิด
- ◎ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ศาลโลก) ตั้งขึ้นพร้อมกับสหประชาชาติ ค.ศ. 1945 เพื่อพิจารณาคดี
 - ข้อพิพาททางกฎหมายใด ๆ ระหว่างรัฐกับรัฐ
 - ที่มาของกฎหมาย สนธิสัญญา จารีตประเพณี และ หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป - กว้าง

ทำไมต้องมีศาลอาญาระหว่างประเทศ

ประสพการณ์ในอดีต เช่น การล้างเผ่าพันธุ์ ชาวยิว ทุ่งสังหาร ที่เขมรแดง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในอดีต ยูโกสลาเวีย ใน รวันดา ทำให้เกิดการประชุมที่กรุงโรม

- ◎ Universal Justice สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมระหว่างประเทศ โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐทุกรัฐ เป็นความร่วมมือทางการศาล ของนานาประเทศ
- ◎ End Impunity – หยุดยั้ง การลอยนวลเหนือกฎหมาย หรือ หลุดพ้นเงื้อมมือกฎหมาย
- ◎ Sustainable Peace สร้างสันติภาพที่มั่นคงถาวร ป้องกัน การกระทำที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง
- ◎ End double Standard - ระหว่างรัฐมหาอำนาจ กับรัฐเล็กๆ
- ◎ Remedy การเยียวยาเหยื่อ

ความผิดอะไรที่เป็น

“อาชญากรรมรุนแรงที่สุดระหว่างประเทศ”

◎ ธรรมนูญกรุงโรมกำหนดฐานความผิดที่ศาลอาญาฯ มีอำนาจพิจารณา 4 ฐานความผิด

- อาชกรรมล้างเผ่าพันธุ์
- อาชญากรรมสงคราม
- อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ
- อาชญากรรมรุกราน

◎ อาชญากรรมระหว่างประเทศอื่น ที่ไม่เป็นความผิด ตาม ICC

- การก่อการร้าย
- การค้ายาเสพติด
- นั้โอง ทุจริต
- ค้าหญิงและเด็ก

อาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ (CRIME OF GENOCIDE)

ข้อ ๖ ของ ICC

- ◎ การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ เป็นอาชญากรรมที่รุนแรงที่สุดในกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นกฎหมายที่ห้ามเด็ดขาด
- ◎ หมายถึง การทำลาย “กลุ่ม” เกี่ยวกับ ขนชาติ ชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ หรือ กลุ่มทางศาสนา “ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน”
- ◎ การกระทำที่เป็น “การทำลาย” เช่น ฆ่าสมาชิก ทำร้าย ทรมาณ ก่อให้เกิดภาวะเกี่ยวกับเงื่อนไขการดำรงอยู่ของกลุ่ม ขัดขวางการกำเนิด บังคับโยกย้าย
- ◎ ต้องมีเจตนาเพื่อ ทำลาย กลุ่มข้างต้น

อาชญากรรมสงคราม (WAR CRIME) –

ข้อ ๗ ของ ICC

- ◎ เป็นกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรบ การสงคราม หรือ กรณีที่เป็นความขัดแย้งกันโดยใช้ อาวุธ ไม่ว่าจะมึลักษณะ เป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศ หรือ ภายในประเทศ
- ◎ ไม่ใช่เป็นเรื่องกรณีเกี่ยวกับ สถานการณ์ ไม่สงบ การจลาจล ความรุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นครั้งๆ
- ◎ ศาลมีอำนาจ เฉพาะ อาชญากรรมสงครามที่ทำอย่างขนาดใหญ่ large scale โดยเป็นส่วนหนึ่งของแผนการ หรือ นโยบาย
- ◎ อาชญากรรมเหล่านี้ เป็นจารีตประเพณีของการรบ กฎหมายเกี่ยวกับทหาร เช่น การฆ่าทำลายล้างพลเรือน การปล้นสดมภ์ ข่มขืน ทำลายอาคารบ้านเรือนที่ไม่เกี่ยวกับเป้าหมายทางทหาร การฆ่า หรือ ทรมาณ เชลยศึก
- ◎ ใช้บังคับกับกองกำลังพลเรือนได้ด้วย

อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (CRIME AGAINST HUMANITY) – ข้อ ๘ ของ ICC

- ◎ เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างร้ายแรง เช่น การฆ่า ทำลายล้าง ทำให้ไม่สามารถ เข้าถึงยา หรือ อาหาร การบังคับสูญหาย ข่มขืน อย่างเป็นระบบ การทรมาน การบังคับโยกย้ายประชากร
- ◎ โดยเป็นการ “โจมตีต่อประชาชนพลเรือน”
- ◎ ต้องทำอย่างกว้างขวางหรืออย่างเป็นระบบ โดยรู้ถึงการโจมตี
- ◎ การโจมตี attack direct against civilian population :
กระบวนการซึ่งดำเนินการไปครั้งแล้วครั้งเล่า เป็นนโยบายรัฐบาล หรือ กลุ่ม องค์กร

****** อาชญากรรมต่อ มนุษยชาติตาม ข้อ 7 มีความหมาย มากกว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนทั่วไป

อาชญากรรมรุกราน (CRIME OF AGGRESSION)

- ⊙ ขณะที่มีการรับรองยังไม่ได้นิยามความผิด จึงยังไม่มีผลใช้บังคับ
- ⊙ ต่อมาปี ๒๐๑๐ **Assembly of State Party** ได้รับรองบทแก้ไขเพิ่มเติม นิยาม Kampala amendment
- ⊙ ลักษณะ การใช้กองกำลังทหารยึดครอง หรือ การวางแผน การเตรียมการ การริเริ่ม เพื่อการรุกราน ที่ไม่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ
- ⊙ ไม่หมายถึงการสู้รบ ทำสงคราม ต้องมีเจตนาเพื่อ ครอบครอง
- ⊙ ไม่ห้ามการทำสงครามเพื่อป้องกันตนเอง หรือ สงครามที่ชอบด้วยกฎบัตรสหประชาชาติ
- ⊙ ยังไม่มีผลบังคับใช้ส่วนนี้(ต้องรับรองโย ๒๐ รัฐ และใช้บังคับได้เฉพาะที่รับรอง)

โครงสร้างของสถาบัน

- ๐ ที่ประชุมรัฐสมาชิก
- ๐ ศาล พิษณาคดี สำนักประธานศาล - องค์คณะของศาล
- ๐ อัยการ - ผู้ไต่สวน นำคดีเข้าสู่ศาล
- ๐ สำนักทะเบียน - งานธุรการศาล

อำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศ

◎ ด้านเวลา

เฉพาะความผิดเมื่อธรรมนูญศาลมีผลบังคับใช้

◎ ด้านสถานที่

เฉพาะความผิดที่กระทำลงในประเทศที่เป็นภาคี

◎ ด้านตัวบุคคล

เฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐภาคี เว้นแต่ บุคคลที่กระทำผิดอายุไม่ถึง 18 ปี
(อายุบุคคล ไม่มีผลต่อศาลภายใน)

ใครสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลอาญาระหว่างประเทศได้

- ◎ รัฐที่เป็นภาคี
- ◎ อัยการศาลอาญาระหว่างประเทศ (Fatou Bensouda)
- ◎ คณะมนตรีความมั่นคง

(หมายเหตุ ศาลอาญายกในสามารถ พิจารณาคดีได้เอง)

ศาล ICC กับ ศาลอาญภายในประเทศ

- ◎ ศาลอาญาเป็น ศาลเสริมอำนาจศาลภายในประเทศ ข้อ 17 “supplimentarity”
- ◎ เงื่อนไขที่ให้ศาลมีอำนาจ
 - รัฐไม่สมัครใจฟ้องร้องดำเนินคดี “unwilling” : กระบวนการพิจารณามีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องจำเลย มีความล่าช้าไม่สมเหตุสมผล กระบวนการไม่เป็นอิสระ ไม่เป็นกลาง
 - รัฐไม่สามารถไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดี “unable”: ไม่สามารถได้มาซึ่งผู้ต้องหา พยานหลักฐาน หรือ ไม่สามารถ ทำการอื่นๆ ตามกระบวนการยุติธรรมด้วยเหตุจากความล้มเหลว โดยสิ้นเชิงของกระบวนการ
- ◎ ใครเป็นผู้พิจารณาว่า รัฐไม่สมัครใจ หรือ ไม่สามารถ -ศาล

องค์ประกอบความผิดและข้อยกเว้น

- องค์ประกอบด้านการกระทำ กำหนดไว้ชัดเจนในแต่ละฐานความผิด
- ต้องลงมือกระทำความผิดแล้ว “พยายาม” ก็เป็นความผิด
- องค์ประกอบด้านจิตใจ ต้องมีเจตนา รู้ หรือ ควรรู้
- ความรับผิดชอบของผู้ใช้ ผู้บงการ ผู้ยุยง ผู้สนับสนุน ผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก
- ไม่มีอายุความ
- ไม่มีโทษประหารชีวิต (กรณีศาลภายในพิจารณา อาจมีได้ตามกฎหมายภายใน)
- ไม่มีข้อยกเว้น เกี่ยวกับสถานะทางการ หัวหน้ารัฐบาล ประมุขของรัฐ หรือ ผู้ที่อาจได้รับเอกสิทธิ์
- ไม่มีบทบัญญัติใด เกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐ รัฐไม่สามารถรับผิดชอบทางอาญาได้

ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาการทหาร

- ◎ ผู้บังคับบัญชาการทหาร หัวหน้ากลุ่มกองกำลังต้องรับผิดชอบ การกระทำผิดของ กองกำลังที่ตนเอง “บัญชาการ ควบคุม อย่างแท้จริง” โดยจะต้อง
 - รู้ หรือควรได้รู้ว่ากองกำลังได้กำลังทำผิด หรือจะกระทำผิด “และ”
 - ไม่ได้ใช้มาตรการ ที่ จำเป็นและเหมาะสม เพื่อป้องกัน หรือปราบปราม

ประเด็นปัญหาของประเทศไทย

- ◎ ประเทศไทย ลงนามแต่ไม่ได้ให้สัตยาบัน ในเอเชีย มีประเทศใดบ้าง
- ◎ อธิปไตยทางการศาล ความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรมไทย
- ◎ ความรับผิดชอบของประมุข ข้อ 17
- ◎ ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา
- ◎ ความเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ป้องกันความสงบสังคม
- ◎ ระบบกฎหมายไทยกับ ระบบศาลอาญาระหว่างประเทศไม่เหมือนกัน
- ◎ ฐานความผิดไม่เหมือนกัน ต้องแก้ไขกฎหมาย
- ◎ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

คดีที่มีการการดำเนินการพิจารณาและอยู่ระหว่างการ สืบสวนข้อเท็จจริง

- ๐ คดีที่ฟ้องแล้ว 12 คดี ส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน แอฟริกาเช่น Omar al Bashir (ซูดาน) / Al Mahdi (มาลี)
- ๐ กำลังสืบสวนและเชื่อว่ามีความผิด รวมถึงได้ ออกหมาย 44 ราย